

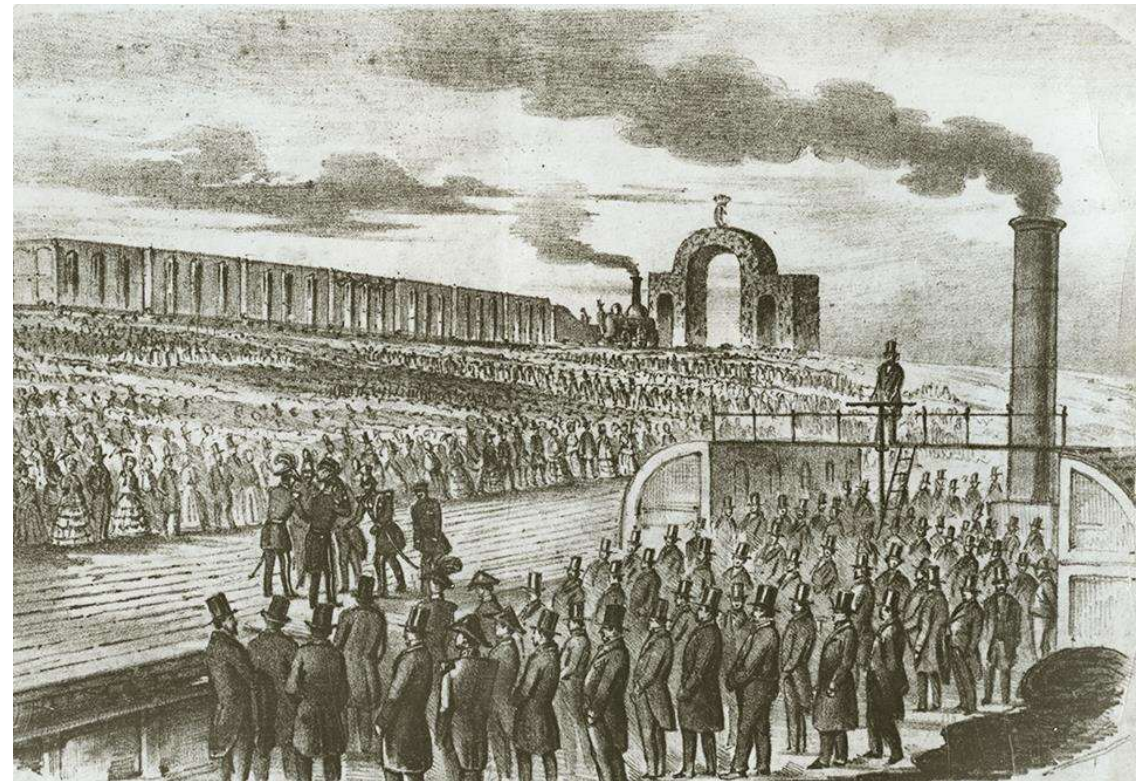
**Karolinska
Institutet**

Vid medicinens gränser

Diagnoser, sjukdomsbilder och omstridda terapier under 1900-talet

Sekelskiftet 1900: moderniteten och samhället

- Allt som är fast förflyktigas
- Känslan av snabbhet – allt går fortare
- Storstaden som en kokande gryta av ljud och intryck
- Uppbrott: emigration och urbanisering
- Oro för att utvecklingen går för fort

Sekelskiftets ikoniska sjukdomar

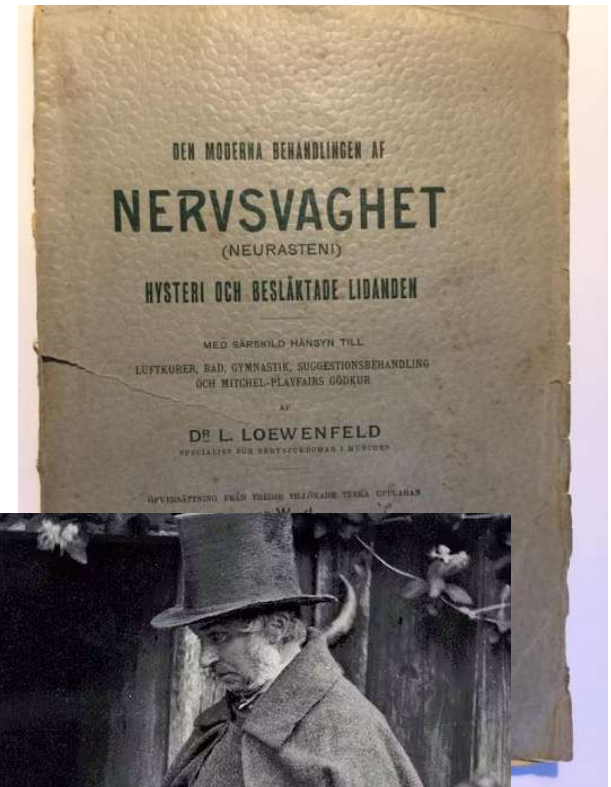
- Hysteri
- Neurasteni
- Kloros
- Diffusa "nervlidanden"

Gemensamma nämnare:
Uppfattades som somatiska
sjukdomar
Härleddes till klassmässig
konstitution – gränsdragning

Förklarande faktorer

- Diagnoserna har dubbla funktioner: adelsmärke och förtryck
- Skiljelinje mellan klasser
- Kvinnors krav på lika rättigheter
- Fyller ett behov: att uttrycka och tala om känslor av alienation
- Likheter med sekelskiftet 1900, men viss försiktighet anbefalles!

Att skilja talet om sjukdom från sjukdomen – går det?

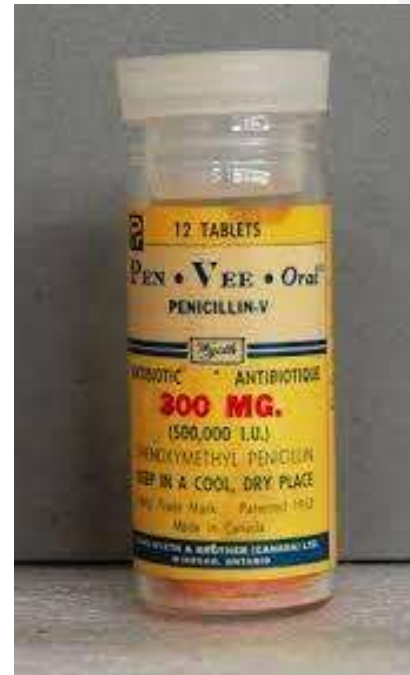
- Människan är ett självtolkande djur
- Språk och kontext – vi använder det vi har tillgång till för att förstå oss själva – och våra kroppar
- "Looping effects"

Konsekvens: mycket svårt att göra rimliga jämförelser över tid

1950-talet – en annan tid, andra diagnoser

- Kopplingen mellan utvaldhet och sjukdom försvinner
- Demokratisk människosyn (typ...)
- Psykisk ohälsa stigmatiseras
- Fantastisk utveckling inom den biomedicinska forskningen och sjukvården

- 307 **Psychosis alcoholica.** Alkoholpsykos.
Delirium tremens. Hallucinosi alcoholica. Syndroma Korsakoff. Psychosis polyneuritica alcoholica.
- 308 **Psychosis ex alia causa indicabili.** Psykos av annan påvisbar orsak.
- 308.0 *Psychosis e tumore cerebri.* Psykos vid hjärntumör.
- 308.1 *Psychosis ex epilepsia s. convulsione alia.* Psykos vid epilepsi eller andra konvulsioner.
- 308.2 *Psychosis e causa alia indicabili.* Psykos av annan påvisbar orsak.
- 309 **Psychoses aliae s. non definitae.** Andra eller icke specificerade psykoser.
Dementia UNS.

PSYCHONEUROSES.

PSYKONEUROSER. (310—318)

- 310 **Reactio angoris: symptomata somatica non indicata.** Ängstreaktion utan uppgift om somatiska symptom.
Ängstneuros UNS. Ängstreaktion utan angivande av somatiska symptom.
- 311 **Reactio hysterica: reactio angoris non indicata.** Hysterisk reaktion utan uppgift om ängstreaktion.
Amaurosis, amnesia, anaesthesia, anorexia, anosmia, aphasia, aphonia, catalepsia, convulsio, dyscinesia, epilepsia, mutismus, paralysis, postura, somnambulismus, tic, tremor hystericus: reactio angoris non indicata.
- 312 **Reactio phobica.** Fobi-reaktion.
Phobia UNS.
- 313 **Reactio obsessiva-compulsiva.** Obsessiv-kompulsiv reaktion.
Neurosis compulsiva, impulsiva, obsessiva.
- 314 **Reactio neurotico-depressiva.** Neurotisk-depressiv reaktion.
Depressio psychogenes (manisk-depressiv reaktion 301).
- 315 **Psychoneurosis cum symptomatibus systematis circulationis.** Psykoneuroser med symptom från cirkulationsorganen.
- 315.0 *Asthenia neurocirculatoria.* Psykogen hjärtsvaghet.
Asthenia psychogenes cordis.
- 315.1 *Alia symptomata psychogena cordis.* Andra psykogena hjärtsymptom.
- 315.2 *Alia symptomata psychogena circulationis.* Angioneurosis. Andra psykogena symptom från cirkulationsapparaten.
- 316 **Psychoneurosis cum symptomatibus systematis digestionis.** Psykoneuroser med symptom från digestionsorganen.
- 316.0 *Colitis mucosa psychogenes.* Psykogen slemkollit.
- 316.1 *Diarrhoea psychogenes, enterospasmus.* Psykogen diarré.
- 316.2 *Neurosis gastrica.* Magneuros.
Dyspepsia psychogenes. Vomitus neuroticus.
- 316.3 *Alia symptomata psychogena systematis digestionis.* Andra psykogena symptom från digestionsorganen.
Aerophagia. (Luftslukning.) Globus hystericus.

3-502284

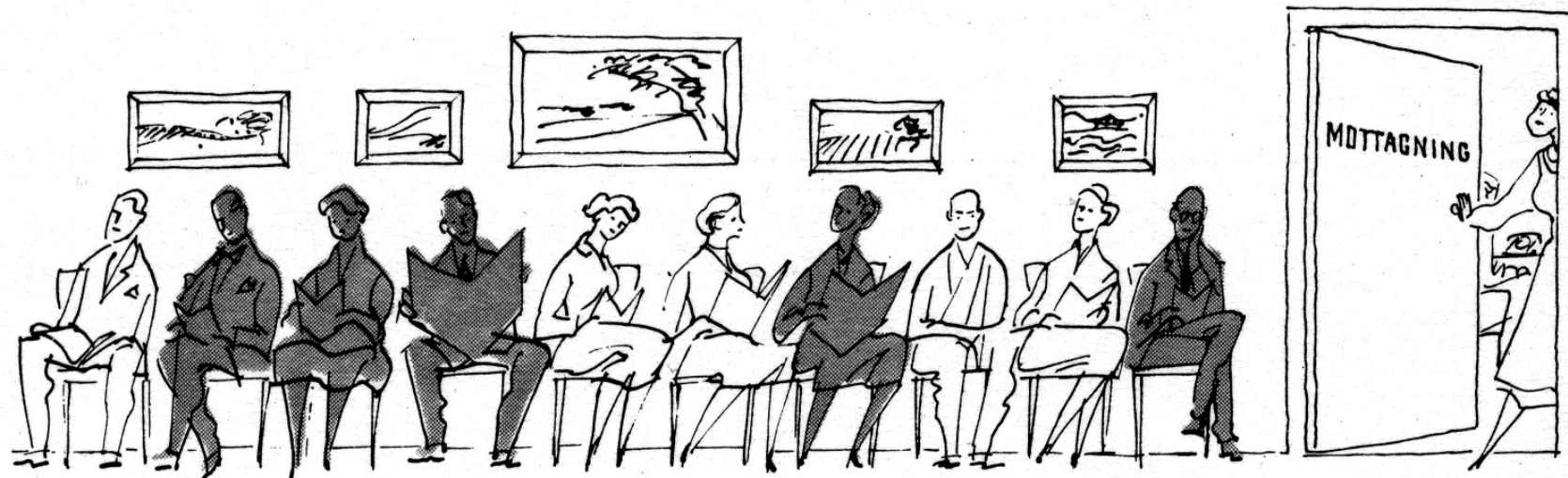
30

- 317 **Psychoneurosis cum symptomatibus organorum aliorum.** Psykoneuroser med symptom från andra organ.
- 317.0 *Reactio psychogenes systematis respirationis.* Psykogen reaktion från respirationsorganen.
- 317.1 *Reactio psychogenes systematis urogenitalis.* Psykogen reaktion från urogenitalorganen.
Micturitio psychogenes (psykogena trängningar till urinering). Laesio psychogenes functionis sexualis.
- 317.2 *Pruritus psychogenes.* Psykogen prurit.
- 317.3 *Aliae neuroses cutaneae.* Andra kutana neuroser.
- 317.4 *Reactio psychogenica systematis musculorum et ossium.* Psykogena reaktioner från muskler och benvävnad.
Functio laesa psychogenica musculorum s. articularum.
- 317.5 *Reactio psychogenes organorum aliorum.* Psykogen reaktion från andra organ.
- 318 **Casus psychoneurotici: typi alii, mixti, non definiti.** Psykoneuroser av annan, blandad eller ej specificerad typ.
- 318.0 *Reactio hypochondrica.* Hypokondrisk reaktion.
- 318.1 *Depersonalisatio.* Depersonalisation.
- 318.2 *Neurosis professionalis.* Yrkesneuros.
- 318.3 *Reactio asthenica.* Astenisk reaktion.
Debilitas, exhaustio, prostratio nervosa. Neurasthenia.
- 318.4 **Casus psychoneurotici mixti.** Psykoneuroser av blandad typ.
(Ängstreaktion 310, hysterisk reaktion 311.)
- 318.5 **Psychoneuroses aliae s. non definitae.** Andra eller icke specificerade psykoneuroser.
Collapsus psychicus. Neurosis UNS. Psychasthenia. Psychoneurosis UNS.

PERSONAE PATHOLOGICAE.

ABNORMITETER I KARAKTÄR, UPPFÖRANDE OCH INTELLIGENS.
(320—326)

- 320 **Persona pathologica.** Patologisk personlighetstyp.
- 320.0 *Persona schizoides.* Schizoid typ.
- 320.1 *Persona paranoides.* Paranoid typ.
- 320.2 *Persona cyclothymica.* Cyklotym typ.
- 320.3 *Inferioritas constitutionalis.* Konstitutionell mindervärdighet.
- 320.4 *Persona antisocialis.* Antisocial typ.
Status psychopathicus constitutionalis.
- 320.5 *Persona asocialis.* Asocial typ.
Insanitas moralis. Mendacitas pathologica (patologisk lögnaktighet).
- 320.6 *Anomalia sexualis.* Sexuell anomali.
Exhibitionismus. Fetischismus. Homosexualitas. Masochismus. Sadismus. Sexualitas pathologica. Transvestitismus.
- 320.7 *Persona pathologica alia s. non definita.* Patologisk personlighetstyp av annan eller icke specificerad art.
- 321 **Persona pathologica alia s. non definita.** Patologisk personlighetstyp av annan eller icke specificerad art.

Av 10 patienter i en allmänpraktiserandeläkarens väntrum lider 5 av mer eller mindre nervöst betingade besvär.

Stigmatiserande diagnoser – men attraktiva insatser

- Lugnande preparat
- Konvalescenthem
- Hjälp i hemmet
- Omplacering eller omskolning

Behandlingsinsatserna kunde passera som socialt acceptabla, och skiljde inte ut neurospatienterna

Nerves jumpy?

MILES' nervine
helps you feel calm

Now and then, tense nerves make you feel jumpy, easily irritated. Sometimes nervous headaches follow. Why put up with all this when Nervine can help? Nervine acts gently and fast to help you calm down. Helps in sleepless moments too. By calming that jangled feeling it lets you sleep naturally. Choose Nervine capsules, effervescent tablets or liquid form. All are fortified with important B vitamins. Follow directions, avoid excessive use.

MILES PRODUCTS

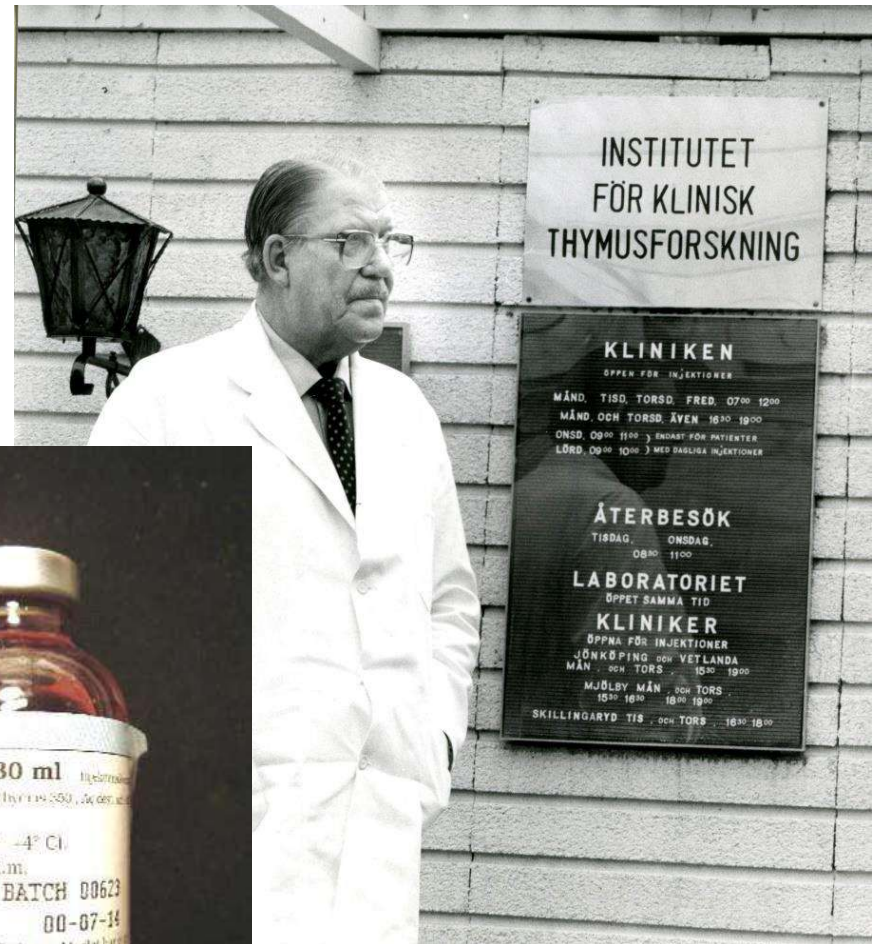
Men om det inte hjälper..?

- Patienter hade begränsade möjligheter: läkaren överordnad, svårt att skaffa kunskap
- Upplevd och mätbar sjukdom – olika saker
- Glapp mellan patienternas förväntningar och medicinens möjligheter
- Den som upplever sig som sjuk kommer att söka efter bot

Exemplet THX

- Thymusextrakt – först mot cancer, sedan mot allt möjligt
- Kliniken i Aneby
- Patienter som ansåg att konventionell sjukvård inte hjälpt dem
- Stor andel svårsmätbara symtom bland patienterna

En strid om det legitimas gränser

- Lanserades som ett experimentellt läkemedel, patientmottagningen som forskning
- Upplevd vs mätbar förbättring
- Gränserna ifrågasattes: vem ska bestämma vad som är legitim forskning? Och vem ska bestämma vad som är effekt?

1980-talet: ny tid, nya diagnoser

- En individualistisk människosyn
- Ett samhälle präglat av snabb förändring och nya hotbilder: datorisering, stress, miljögifter, amalgam
- Nya diagnoser – men liknande symtom som tidigare
- Osäkerhet, både inom och utanför medicinen – ny teoribildning
- Strid om diagnosers legitimitet

Medicinens nutida gränser – och framtidens?

- Diagnosen som förklaring
- Diagnosen som nyckel till resurser
- Avstigmatisering
- Samhället hårdbevakar medicinens gränser
- Frikoppling mellan diagnos och insatser?

Tack!